

E-book Nestelgelegenheid voor wilde bijen

Bijenstichting

Inleiding

In onze streken zijn meer dan 350 verschillende soorten wilde bijen geteld.

Sommigen zijn al lang niet meer gezien of sterk in aantal afgenomen. Anderen kun je nog door het hele land vinden. Nadat solitair levende bijen gepaard hebben leggen de vrouwtjes eitjes en zorgen zij alleen voor hun broed. Maar voor zij eitjes leggen, maken zij eerst een nest. Iedere soort doet dat op haar eigen manier. Als zij haar eitjes gelegd heeft, verlaat zij het nest. Zij heeft dan voor voldoende voedsel gezorgd voor de aankomende generatie. Als je ziet dat de gaten in het hout of in de plantenstengels van je bijenhotel dichtgestopt zitten, weet je dat daar een bij een nest heeft gemaakt. De bijen hebben, afhankelijk van de soort, de nesten afgesloten met modder, plantmateriaal of zelfgesponnen vliesjes. Het vrouwtje zal spoedig sterven. Haar taak zit erop. De jonge bijen blijven overwinteren in het nest of vliegen uit en zoeken op beschutte plekken in dode boomstronken, onder de grond of in een ander holletje een plek om te overwinteren.

E-book nestelgelegenheid voor bijen

Ongeveer 30% van de solitaire bijensoorten broedt bovengronds. Grote kans dat sommige soorten in jouw tuin voorkomen.

In de natuur broeden deze bijensoorten in oude kevergangen van dood hout of weidepaaltjes.

Mogelijk broeden ze nu in gaten van je oude houten schutting als je die hebt. Maar je kunt ze nog een handje helpen door een bijenhotel te plaatsen: Een leuke manier om het leven van wilde bijen van dichtbij te volgen is door het plaatsen van een bijenhotel.

Je kunt gaten boren in stukken hout en holle plantenstengels bundelen en deze op een zonnige plaats hangen. Al snel zullen verschillende bijensoorten het hotel weten te vinden en daar hun nestje maken en eitjes leggen of overwinteren. In deze lesbrief geven wij je informatie over wat een bijenhotel precies is, hoe je deze kunt maken en welke bijen er graag gebruik van maken.

Wat is een bijenhotel?

Een bijenhotel is door mensen gemaakt van bijvoorbeeld hout, bamboe en riet. Holle stengels of gaten in boomstammen worden door wilde bijen gebruikt om eitjes in te leggen zodat volgende generaties bijen kunnen ontstaan. Deze wilde bijensoorten zijn solitair levende bijen. Maar is het moment om je bijenhotel op te hangen. Want dan beginnen de eerste jonge bijen uit te vliegen op zoek naar vroege voorjaarsbloeiers. De vrouwtjes zullen al snel gaan paren met een mannetje en op zoek gaan naar een geschikte plek om eitjes te leggen. Solitaire bijen steken vrijwel nooit. En als zij steken, alleen vrouwtjes hebben een angel, is het vaak nauwelijks te voelen omdat de angel glad is en de meeste solitaire bijen slecht door onze huid heen kunnen prikken. Een honingbij daarentegen heeft een angel met weerhaakjes en een gifblaas die zorgen voor flink wat pijn. De honingbij echter, zal niet nestelen in een bijenhotel.

Waarom een bijenhotel?

Het aantal bijen is aan het afnemen. En dat terwijl bijen van groot belang zijn voor de bestuiving van wilde planten en onze voedselgewassen. Verder zijn bijen een voedselbron voor veel vogels, vleermuizen, muizen en kikkers. En deze dieren zijn op hun beurt weer voedsel voor roofdieren en roofvogels.

Doordat ons landschap sterk veranderd is, bijvoorbeeld door de intensieve landbouw, is er een gebrek aan voedselplanten voor de bijen ontstaan. Deze worden ook wel drachtplanten genoemd omdat zij nectar en stuifmeel bevatten die bijen nodig hebben voor hun voortbestaan. Maar ook in dorpen en steden worden veel tuinen en pleinen bestraat waardoor het aantal bomen, planten en bloemen ook daar minder is geworden. Daarnaast is een bijenhotel een mooie manier om bijen te helpen zich voort te planten

Waarom zijn bijen belangrijk?

Bijen zijn belangrijk voor mensen omdat zij tijdens het zoeken naar voedsel stuifmeel overbrengen van bloem naar bloem en daardoor zorgen voor nieuwe bloemen en vruchten en zaden. Honingbijen, hommels en solitaire bijen zorgen voor bestuiving van driekwart van de plantensoorten. Zonder hen zouden er bijvoorbeeld geen appels, peren, aardbeien, tomaten, peulvruchten, courgettes en ook geen noten en chocolade in de winkels liggen. Een bijenhotel ziet er ook gezellig uit. En je kunt je eigen ontwerp maken (lees verderop hoe je dat kunt doen). Zo kun je de wilde bijen prima van dichtbij bekijken.

Welke soorten bijen zijn er?

Zo heb je de hommels, behangersbijen, metselbijen, groefbijen, zandbijen, maskerbijen, klokjesbijen, zijdebijen en koekoeksbijen. Twee bijensoorten die graag gebruik maken van een bijenhotel zijn bijvoorbeeld de grote bladsnijder en de rosse metselbij.

De grote bladsnijder behoort tot de behangersbijen. Zij worden zo genoemd omdat zij hun nest behangen met stukjes blad. Dat doen zij door blad in stukjes te snijden en naar hun nest te brengen. De grote bladsnijder zit vaak in het zonnetje vlak bij het nest. Dat is de beste plek om deze bijensoort te ontdekken. Het zijn vrij forse bijen (ongeveer 12 tot 16 millimeter lang) en zwaar behaard. Vanaf mei kun je ze tegenkomen in de tuin. Als een vrouwtje bevrucht is begint zij met de nestbouw. (De diameter van een nestopening varieert van 1,5 tot 12 millimeter afhankelijk van de bijensoort). Ze gaat dan op zoek naar stuifmeel. Dat is voedsel voor de toekomstige jonge bijen (de larven). Tegen de avond wordt vaak het ei gelegd waarna het nest wordt afgesloten. De grote bladsnijder zoekt voedsel bij diverse plantensoorten zoals paardenbloem, sedums, klokjes- en vlinderbloemen (bijvoorbeeld lupine).

De rosse metselbij is ook vrij groot (ongeveer 8 tot 12 millimeter lang) en dichtbehaard. Deze bij komt overal in Nederland voor en is in de stad, op de honingbij na, misschien wel de meest algemene bij. Vanaf maart komt deze soort tevoorschijn. Eerst verschijnen de mannetjes en blijven in de buurt van het nest in afwachting van de vrouwtjes die kort daarop volgen. Als er gepaard is zoeken de vrouwtjes een holte met een diameter van ongeveer 6 tot 7 millimeter doorsnede. De rosse metselbij is een dankbare gast van bijenhôtels. De nestholte wordt geïnspecteerd en eventueel schoongemaakt. Daarna gaat het vrouwtje op zoek naar voedsel. Van allerlei bloeiende planten in de tuin wordt een beetje nectar maar vooral veel stuifmeel verzameld. Ze vliegt constant met een lading stuifmeel het nest in totdat er achterin een klein hoopje stuifmeel ligt. Daarop legt ze een eitje. Vervolgens gaat zij op zoek naar modder. Met kleine kluitjes modder maakt zij een tussenwand voordat zij het volgende eitje legt. Als zij voorin de nestgang uitkomt sluit zij deze af met modder. Aan dit dichtmetselen van het nest dankt de bij haar naam. Een vrouwtje kan wel 12 van deze broedcellen maken, maar vaak zijn het er ongeveer 5 tot 6. Een paar dagen na de leg komt een eitje uit. De larve lijkt op een wit wormpje

Het vervelt een paar keer en in die tijd eet hij het klompje stuifmeel helemaal op. Hij gaat nu verpoppen en komt pas na de winter uit de pop. In de voorste cellen zitten mannetjes. Deze komen als eerste uit. Achterin de gang zitten de vrouwtjes die daarna tevoorschijn komen. Dan begint de cyclus van paren en eitjes leggen weer van voren af aan. Veel vroegbloeiende planten zijn geschikt als voedselbron voor de rosse metselbij. Favoriete planten zijn gevlekt longkruid, aalbes, kruisbes en bijvoorbeeld witte klaver.

Hoe maak ik een bijenhotel?

Model 1. Neem een oud kistje of een blik van ongeveer 10 tot 20 centimeter diep en verzamel een flink aantal droge, holle stengels van riet en bamboe of merg houdende twijgen (bijvoorbeeld vlier, vlinderstruik of braam).

2. Neem stengels van verschillende dikte want dat trekt verschillende soorten bijen aan.
3. Snijd de stengels iets korter dan de diepte van het kistje.
4. Maak de stengels aan een kant dicht met een watje of leem.
5. Bundel ze en plaats ze met de open kant naar buiten in het kistje. Bind ze strak vast, anders worden ze door de vogels open gepikt.
6. Bevestig het kistje aan een schutting of muur, waar het enkele uren per dag in de zon hangt en beschut is tegen de regen.

Model 2

1. Neem een boomschijf van enkele tientallen centimeters dik.
2. Boorgaten van verschillende diameters (3 tot 8 millimeter, want deze zijn het meeste in trek). Zowel de gangen zelf als de openingen moeten glad zijn. Aan ruwe openingen of gangen kunnen bijen namelijk hun vleugels beschadigen. Dergelijke gangen zullen ze dan ook niet gebruiken.
3. Maak de gaten tussen 10 en 20 centimeter lang
4. Hang de boomschijf op een droge en zonnige plek. Liefst met een afdakje erboven zodat de regen er niet bij kan. Laat het afdakje maar een klein beetje uitsteken zodat er zoveel mogelijk zon op de nestgangen valt.

Heb je geen zin om een bijenhotel te kopen? Kijk dan eens in onze [webshop](#).

'Let op! Controleer bij het kopen van een bijenhotel of deze wel aan de eisen zoals eerder genoemd voldoet. Er zijn veel bijenhotels te koop die helaas niet voldoen.

Dus gaten van 3 tot 8 en max. 10 mm. Bij hout: gave boorgaten zonder splinters. Geen naaldhout of chemisch behandeld hout gebruiken!

Van dennenappels en sleuven maken solitaire bijen geen gebruik. Je spreekt dan van een insectenhotel of insectenschuilplaats.

Om roof van eitjes door vogels tegen te gaan, kun je een stuk gaas voor de gaten aan het bijenhotel vastmaken zodat de vogels er niet bij kunnen. Mezen lijken niet vaak bijen te roven, een specht daarentegen kan flinke schade toebrengen.

Waar plaats ik het beste een bijenhotel?

Op een warme plek, het liefst op het zuiden. En maak de bijenhotels stevig vast zodat de wind het nest niet heen en weer kan laten schommelen. Een goede plek is tegen een muur. Dat is gunstiger dan in het open veld. En wat zeker ook belangrijk is, het bijenhotel te plaatsen in de buurt van drachtplanten. Planten met bloemen waar de bijen hun voedsel kunnen halen.

Ongeveer 70% van de solitaire bijensoorten broedt ondergronds

De meeste bijensoorten nestelen in de grond. Ze graven gangetjes of maken gebruik van bestaande holletjes. In strakke, aangeharkte tuinen en kort gemaaide gazons vinden bijen nauwelijks plek om te nestelen. Ook deze soorten kun je in de tuin helpen. Dat kan op diverse manieren:

1. Als je bestrating in je tuin aanlegt, kies dan voor een bestrating met brede voegen ertussen. Giet daar geen cement in maar leg de tegels gewoon in het zand.
2. Houdt een plek open in je tuin. Kies daarvoor een zonnige plek uit. Als je bodem voedselrijk is, zullen daar weer snel kruiden gaan groeien. Door schraal zand te gebruiken is er minder groei. Ook is het belangrijk om kiemplanten voorzichtig met de hand te verwijderen zodat eventuele nesten niet worden beschadigd. Veel bijensoorten broeden in het voorjaar en de zomer. In de nazomer/herfst is het rustig. Maar bedenk dat de nesten gevuld zijn met larven die later als pop gaan overwinteren. Pas het volgend voorjaar komen ze tevoorschijn. Verstoor ook nu niet de nesten door te gaan schoffelen of er overheen te lopen.
3. Stort een berg zand neer. Gebruik daarvoor bij voorkeur leemhoudend zand, dat zakt minder in. Je kunt in de berg wat stenen en/of dakpannen verwerken zodat het zand niet weg zakt. Zorg dat de heuvel in de zon ligt.

Voedsel en nestelgelegenheid moet dicht bij elkaar liggen

Houd er rekening mee dat foeragerende honingbijen wel 2 tot 5 km kunnen afleggen. Solitaire bijen daarentegen, zoals de rosse metselbij, leggen maximaal 100 tot 300 meter (soms 500m) af. Dus je moet zorgen dat voedselplanten voor deze bijen dicht in de buurt van het nest staan.

Welke voedselplanten geschikt zijn voor bijen kun je o.a. [hier lezen](#).

Tot slot:

De Bijenstichting wil iedereen de informatie, tips en ondersteuning bieden die nodig is om van Nederland weer een geschikte woonplaats voor bijen te maken. Daarbij kan iedereen, zowel bedrijven als particulieren, een belangrijke rol spelen. Iedere actie, ieder bijenhotel of bijvriendelijke tuin, helpt de bijen. Bent u nieuwsgierig geworden of wilt u ook graag meedoen als donateur, vrijwilliger of sponsor? Kijk dan vooral even rond op onze website www.bijenstichting.nl of neem contact op per mail: info@bijenstichting.nl.

Dit is een product van het Bijen Educatiecentrum.

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door:

Henk Wallays (fotografie)

Vanessa Quatfass (redactie)

Jaap Molenaar (redactie)

Copyright © 2021 Bijenstichting

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

